

SZÖVEG –
SZŐNYI LÍDIA és SZÖLLŐS ÁKOS pszichológusok

FELCSERÉLT SZEREPEK

Az együttműködés,
a gondoskodás és
a kedvesség olyan
tulajdonságunk, amelyek
nélkül nem működnének
a kapcsolataink.
Vajon túlzásba lehet-e
vinni a másokért vállalt
felelősséget?

◆ KIS FELNŐTTEK

A régi időkben a gyermekek által végzett felnőttmunka, a családról való gondoskodás a társadalom működésének egyik eleme volt. Manapság a gazdasági helyzet ritkábban követeli meg, hogy a gyermekek ilyen jellegű munkát végezzenek. Ugyanakkor ma is gyakori jelenség a felnőttítés, azaz a parentifikáció, amikor egy gyermek valamilyen módon felelősséget vállal az egyik vagy mindkét szülőért, vagy éppen helyettük. A gyermek ilyenkor túlterhelődik. Ez a jelenség néha könnyen azonosítható, többnyire azonban sokáig rejtve marad a gyermek, sőt a szülő előtt is. A parentifikáció egyes esetekben a gyermek társként hallgatja meg a szülő beszámolóit a lelki életéről vagy a másik szülőről szóló panaszairól. Előfordulhat, hogy a házimunkából is a fejlődéséhez és az önbecsüléséhez szükséges mértéket meghaladóan veszi ki a részét, esetleg nagyrészt átállalja valamelyik testvére gondozását. Ugyancsak megterhelő lehet, amikor egy gyermeket az életkorának nem megfelelő jelentős döntések meghozatalára bírnak rá: például döntse el, melyik óvodába akar járni, vagy váltson-e iskolát. Gyakori helyzet az is, amikor a párkapcsolati távolságát enyhíti az egyik vagy mindkét szülő általtal, hogy beemelje a gyermeket a szülői alrendszerbe, és vele éli meg a hiányzó kapcsolati intimitást. A szülők magányát, szomorúságát és távolságát látva a gyermekek gyakran elkezdenek gondoskodni a szülőkről oly módon, hogy igyekeznek tökéletesen viselkedni. „Legalább én ne okozzak fájdalmat nekik” – gondolják, ám ezzel lemondanak a belső szabadságuk és a kreativitásuk egy részéről is.

A jelenség gyökerét többek között abban kereshetjük, hogy a gyermekek számára a szüleik a világon a legfontosabb személyek. Ezért számukra hihetetlen jelentőséggel bír a hozzájuk fűződő kapcsolatuk, illetve a közöttük lévő kapcsolat. Ez a látásmód nagyban hasonlít ahhoz, ahogyan a naprendszerünket látjuk. Tudjuk persze, hogy létezik a Plútó, a Vénusz, hallottunk a Jupiter bolygóról, de az égiteszt szó hallatán legtöbbször a Nap és a Hold jelenik meg a szemünk előtt. Ezeket látjuk, érzékeljük, csodáljuk vagy éppen hiányoljuk. A többiről elhiszük, hogy léteznek, de a valóságunkat ritkábban érintik. Ráadásul a gyermekek gondolkodása énközpontú, ami azt jelenti, hogy mindent önmagukra vonatkoztatva értelmeznek, így könnyen előfordulhat, hogy azt gondolják, ők felelnek a nap felkeléséért vagy a hold fogyásáért. Emiatt ösztönösen segíteni akarják a szüleikhez fűződő kapcsolatukat és a szüleik párkapcsolatát. Intuitív módon olvassák a szüleik érzelmeit és szükségleteit, majd válaszolnak is ezekre, azaz teljesítik a kimondatlanul rájuk osztott működéseket és feladatokat. Nemcsak a szülők egyéni jóllétéért vállalnak felelősséget, hanem a szülőket egyetlen egységként látják, ezért elkeserítő és értelmezhetetlen számukra a – „Melyikünket szereted jobban?” – kérdés, amelynek kitartó ismétlése mély, hűséggel kapcsolatos (lojalitási) válságot okoz bennük. Érzelmileg nem tudnak, és nem akarnak választani a szülők között, ha mégis megteszik, akkor ezt valamilyen drámai esemény váltja ki.

Ezekért a kapcsolatokért a gyermekek nagyon sokra képesek önként: maguk jelentkeznek vigasztalni az elszomorodott szülőt, közvetítenek, tolmácsolnak közöttük, ellátják a testvérüket, illetve a képességeiket és a teherbírásukat meghaladó feladatokat vállalnak.

Nehéz meghatározni, melyik gyermeknél hol húzódnak a határok, ha teherbírásról, képességekről vagy a rájuk szabott feladatokról beszélünk. Hiszen nyilvánvaló, hogy a kapcsolat része az is, ha a gyermek – számára emészthető formában – időnként hall a felnőttvilág nehézségeiről, ha valamilyen szinten bevonódik az újszülött kistestvér gondozásába, vagy a képességeihez mérten besegít a háztartásba. A kérdés mindig az, hogy a fejlődését és a kiteljesedését szolgálja-e mindez, vagy pedig a szülők érdekében teljesíti. A gyermek erről többnyire nem képes visszajelzést adni. Edzők mesélik, hogy a megfelelően motivált gyermekek az edzések vagy az edzőtáborok fordulatos, izgalmas szakaszaiban annyira lelkesek, hogy intenzív mozgás után nem veszik észre, mennyire kimerültek. A felnőtt feladata, hogy ügyeljen erre.

Mit él meg a gyermek, amikor felelősséget vállal a szüleiért? Azáltal biztosítja a jóllétüket, illetve saját maga számára a szeretetüket, hogy tudattalanul olvassa a szükségleteiket és kielégíti azokat. Lassan elhiszi, hogy ő csak akkor érdemes a szeretetre, ha a saját alapszükségleteit háttérbe szorítva gondoskodik másokról. Az alkalmazkodás révén lemond arról, hogy megélje a nehéz érzéseit, hiszen nem akarja a szomorúságával, a haragjával, a kétségbeesésével, a csalódottságával és a fájdalommal terhelni a szüleit. De mivel még gyermek, vagyis éretlen arra, hogy felelősséget vállaljon valakiért, érzi azt is, hogy valami nincs rendben, hiszen nem a gyermekkori énjére szabott feladatokat teljesíti. De ez megfoghatatlan érzés, amelyet körbevesz: a segítség, a változtatás, a fontossá válás vágya, a kötődés szükséglete és a helyzet romlásától való a szorongás. Emiatt a mélyben megjelenik a bizonytalanság, a bűntudat és az üresség érzete, amelyet továbbcipel a felnőttkorba.

GONDOSKODÓ SZEREPBEN

A felnőtt, akiben az a meggyőződés él a gyermekkori tapasztalatok által, hogy a szerethetőségének záloga a másokról való gondoskodás, később is olyan kapcsolatokat választ és alakít ki, amelyekben megélheti, hogy a másoknak szüksége van rá. Nem ritka, hogy ezek az emberek segítőhivatást üznek, hiszen különleges képességgel és érzéssel bírnak, vagyis könnyen olvasják az érzelmeket és a szükségleteket, így tudnak másokat támogatni. Nem ritka az sem, hogy olyan házastársat választanak, akiről gondoskodhatnak. Mindezek a kapcsolatok azonban nem írják felül a szülőkhöz fűződő lojalitást sem. A családterápiás üléseinken számtalan helyzetben tapasztaljuk, hogy egyeseknek mennyire

nehéz felnőttként megtalálniuk a felelősségvállalásban az egyensúlyt a szüleiket illetően. A parentifikált gyermek felnőttként is gyakran felelősnek érzi magát, ha a szülei jóllétéről, hangulatáról és hibáiról van szó. Vannak, akik azért küzdenek, hogy megkapják szüleik áldását valamilyen korábbi szakmai vagy magánéleti döntésükre. Vannak, akik szüleik vélelmezett elvárásait képtelenek elengedni. Találkozunk olyanokkal, akik annyira lehetetlennek érzik az egyensúly megtalálását, hogy inkább a szüleiktől való teljes eltávolodásban próbálnak nyugalmat találni. Bár a parentifikált személyek általában nagyon talpraesettek és hatalmas a terhelhetőségük, mindez rendkívüli mértékben igénybe veszi a testi és a lelki teherbírást. Ezek a személyek gyakran őrlődnek a házastársuk, a gyermekeik és a szüleik között, hiszen sok esetben az érdekek ellentétesek, ők azonban senkit nem szeretnének megbántani, mert úgy érzik, azzal a kapcsolatot is elveszítenék. Az egyensúlyozás közben mindenkire igyekeznek figyelni, de a saját szükségleteik gyakran láthatatlanok maradnak. Önmagukat bántják, elhanyagolják és kihasználják, hogy senkinek ne okozzanak fájdalmat. Azonban lehetetlen küldetést vállalnak, hiszen nem tudnak maradéktalanul megfelelni senkinek, így az önvád, a magány és a bűntudat érzése újra és újra felbukkan.

EGÉSZSÉGES FELELŐSSÉGVÁLLALÁS A SZÜLŐKÉRT

Nehéz minden családra és helyzetre érvényesen meghatározni, hogy milyen az egészséges felelősségvállalás. Annyi bizonyos, hogy olyan kapcsolódási módot igényel, amely mindkét fél számára elfogadható, szeretetet fejez ki és őszinte. Benne mindkét fél ismeri és tiszteletben tartja a határokat. Ehhez hozzátartozik a helyzetek rugalmas kezelése, a kölcsönösségen alapuló és érzelmileg kielégítő családi működés létrehozása, amely azt jelenti, hogy mindenki tekintettel van a másik élethelyzetére, temperamentumára, lehetőségeire és igényeire.

A felelősségvállalás helyes módja és mértéke a leglátványosabban talán egyes helyzetek megoldásában ragadható meg. Amikor a civakodó idős szülők vitájából kilép a felnőtt gyermekük, és a közvetítésre vonatkozó burkolt utasítás teljesítése helyett kifejezi számukra, hogy mennyire nehéz helyzetbe hozzák őt azzal, amikor vitájukat nem megoldják, hanem neki panaszkodnak egymásra.

Vagy amikor az alkoholista szülő gyermeke azt mondja: „Meglátogatlak a családommal, és időt töltök veled, ha azt érzem, biztonságos veled lennünk. Amikor iszol, alkoholtáborban úszol, akkor nem tudok kapcsolódni hozzád, a családomat pedig nem akarom kitenni ilyen helyzeteknek. Ilyenkor távol maradunk tőled. Akkor tudunk kapcsolatban lenni veled, amikor felelősséget vállalsz magadért, és nem hagyod eluralkodni magadon a függőségedet.”

Egyszerű leírni, de bonyolult megvalósítani. Hiszen itt nem csupán egy döntésről van szó. Hiszen az, aki kételkedik abban, hogy szerethető és elfogadható, úgy érzi, nincs is más választása, mint a másikért felelősséget vállalni. Amikor felmerül a gondolat, hogy kiálljon magáért, felerősödik a rettegése az elutasítástól, a kapcsolat elvesztésétől, és fokozódik a bűntudat érzése. A változáshoz vezető út éppen ezért hosszadalmas és érzelmileg fájdalmas lehet.

Ezen az úton meg kell engednie magának, hogy szembeüljön a belső érzelmi hiányaival és a láthatatlanná vált szükségleteivel, és együttérezzen önmagával. Már nem mások hiányait akarja pótolni, hanem gondoskodik önmagáról. Megengedi, hogy érezze azokat az érzéseket, amelyeket gyermekként nem érezhetett, mert meg akarta óvni a szüleit és saját magát is a fájdalomtól. Paradox módon a gyermekkor feletti szomorúság és az elutasítottság megélése hozzásegíti a lelki egyensúlyához azáltal, hogy végre teljesen önmaga lehet, nincs többé szükség az önfeladásra és az alkalmazkodásra, hogy elfogadhatónak érezze magát. Nincs többé szüksége arra, hogy elfojtsa mindazokat az érzéseket, amelyeket régen magába temetett azért, hogy szeresék. Ahogyan elkezdi tisztelettel és megértéssel fordulni saját maga felé, megtapasztalja, hogy teljesítmény nélkül, önmagáért is szerethető. Ettől nem válik semmissé mindaz, ami vele történt (vagy éppenséggel nem történt), de képes lesz szeretettel és irgalommal viszonyulni önmagához, és ezáltal másokhoz is.

Az idősödő szülők és a felnőtt gyermekük közötti viszony dinamikus, azaz folyamatosan változó, a körülményekre reagáló. Emiatt mindkét fél számára feszültséget rejthet. A felek számára időnként sok, máskor pedig kevés az, amit a kapcsolat ad vagy igényel. Az érzések éüzenetekben történő megfogalmazása, és annak a törekvésnek a kifejezése, hogy a felek a nehézségek ellenére is fontosak egymás számára, megőrzendő és fontos alapja az egyenrangú kapcsolatnak. ♦

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

SOROZAT –
KETTŐ AZ EGYBEN

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

A rovat támogatója a Média a Csaláért Alapítvány

Együtt rajzolják szebbre a világot

Közel járok a Városligeti fasor „templomos” részéhez, mégis meglep az égi ható harangzúgás, ahogy felérek a másodikra. Ez véget vet a csendes játékomnak, ahogyan minden lépésnél mondogatom a fiatal képzőművész házaspár nevét, akikhez igyekszem: **Hangay Csenge** és **Martinecz Márk** – játékos, zenélő neveiket szerettem meg először, mielőtt beléptem a közös alkotóterükbe. Hatalmas vásznak, kisebb tusrajzok és kerámia lófejek közt ülünk le beszélgetni a művészi pálya indulásáról és kettejük összefonódásáról.

◆ GYEREKSÉGEK

Nem magukkal kezdik, azoknak a gyerekeknek a munkáit mutatják először, akik nemrég még betöltötték a műtermet. Őket Márk és Csenge heti kétszer tanítja rajzolni. Arról beszélnek, melyik gyerek miért zseniális, mit szeretnek a képeiken – közben lassan kiderítem, hogy az egész rajzszakkör azért jött létre, mert Márknak feltűnt, hogy a rajzolni szerető, tehetséges gyerekeknek a közeli iskolában megszűnt a rendszeres lehetőségük a fejlődésre, és nem szeretne volna, hogy elkallódjanak. „Az én pályám is valahogy úgy indult, hogy az általános iskolában nagyon szerettem rajzolni – persze főleg állatokat és oldalról, mert csak úgy sikerült” – mondja. Márk gyerekként édesanyja, Martinecz Márta népi iparművész fazekas szakkörében sokat segített a kisebbeknek. Miközben erről mesél, én a kávéscsészémet veszem komolyabban szemügyre – ez is Márk munkája. Csenge egy emberfejet mintázó kancsóból tölt vizet, s közben újabb és újabb formájú bögrék kerülnek

elő. Sárkányos kínálótáblából szemezgetem az áfonyát, a sarokban pedig lófejforma kancsó készül. Arra gondoltam, Márk pályaválasztását, művészetét ezek a gyerekkori élmények határozták meg – de kiábrándít.

„A kerámiához az egyetemi évek (Magyar Képzőművészeti Egyetem – a szerk.) alatt kerültem igazán közel, a fazekas szakkör inkább olyan volt számomra annak idején, mint a zenetanulás. Le tudtam játszani, amit a kottában láttam, de nem sikerült személyes viszonyt kialakítanom a hangszerrel.”

Csenge tusrajzait nézve filmszerűen elevenednek meg előttem a gyerekkor emlékei. Megtudom, hogy bár Budapesten nőtt fel, de anyai ágon gyökerei Sárospatakiig nyúlnak vissza. Újszászy Kálmán református teológus dédapa egykori háza, a kert gyümölcsfái, a dombra felfutó földút, fiatalkorának meghatározó helyszínei rajzolódnak ki a falakon függő képein. Olyan világot épített a tus segítségével, ahová magam is szívesen elbújnék a felnőtt élet terhei elől.

LASSAN ÖSSZEFONÓDÓ UTAK

A két fiatal közös története egy rajzszakkörön kezdett íródni, amelyet Kőszegváry Kálmán vezetett. A 17 éves fiatalok más-más úton kerültek ide, de a rajzolás öröme heti kétszer-háromszor is összehozta őket ezután. Csenge a gimnáziumi rajztanára jóvoltából került kapcsolatba a szakkörrel. Saját bevallása szerint jó szem kellett ahhoz, hogy éppen őt küldjék a kerületi rajzversenyre, hiszen abban az időben javarészt a mangák világában merült el.

Márkot az vonzotta az alkotáshoz, hogy a számára nehezebben verbalizálható dolgokat, mint a természet sokszínű szépsége vagy a szenvedés, de akár csak az érzéseket az általa legkedvesebb nyelven egyre pontosabban jelenítse meg.

Az MS mester rajzkörben eltöltött évek során Csenge látótere nem csak a művészet tekintetében tágult ki. Azt is ebben a szakkörben vette észre, hogy vannak olyan fiatalok, akiknek az életében hétköznapiakra hatóan jelen van az istenhit – egy volt közülük Márk.

A gimnázium után Csenge életében egy időre megszűnt a rajzolás folytonossága. Úgy érezte, hogy a barátai tehetségesebbek és elhivatottabbak nála, ezért az egyetemi éve alatt az útkeresés a pedagógia irányába vitte tovább. Mosolyogva mondja: „Az angol–orosz tanári szak hat éve kellett ahhoz, hogy eljussak a hivatásom felfedezéséhez, csak épp nem az osztályteremben kötöttem ki, hanem a festőállvány előtt.”

E-MAIL-ROMANTIKA ÉS TALÁLKOZÁS A PRÉSGÉP MELLETT

A fiatal művészek története tíz év alatt vált közössé. Csengében fokozatosan leomlottak a hívőkről kialakított sztereotípiák, de Isten felé akkor tette csak meg az első igazi lépést, amikor újrakezdett alkotói útján megrekedt. Így emlékszik: „Nem tudtam, hogyan kell imádkozni, csak a Miatyánkat mondtam el. Először mint egy tananyagot.

Másodjára már mint biztatást. Harmadjára mint megerősítést.” Amikor úgy érezte, hogy négy hónap után újra tud rajzolni, nemcsak a rajzait küldte el Márknak, hanem arról a változásról is beszámolt, ami benne végbement. Csengét személyes istenélménye arra készítette, hogy az alkotáshoz fűződő viszonyát is újragondolja. Márk ebből az időszakból arra emlékszik, hogy szembeszökő volt a harmónia, amikor a számítógépén egymás mellett látta kettejük festményeit.

A karanténidőszak alatt főként e-mailben bontakozó szerelem e pontján Csengének és Márknak már nemcsak közös alkotói alapja és hite, de közös zenéje is volt – bár bevallom, én még nem hallottam huszoneves párról, akiknek a szíve éppen a Dies Irae (Pálúr János orgonaimprovizációja) hallgatásában tudott összefonódni, deők ilyenek. A felvételt Márk küldte egyébként, és maga is meglepődött, hogy a végítéletet idéző muzsika tetszést aratott. Ahogy Csenge fogalmaz: „Tízéves ismeretségünk alatt két vonzalmam volt, ami a körülményektől függetlenül újra és újra fellobogott, mint valami erdőtüz: Márk és a művészet. Időről időre együtt rajzoltunk, a présgéppel monotípiát nyomtatunk, vagy éppen festettünk a fasori református templombelsőről, mialatt a kántor (Pálúr János) tanítványa gyakorolt.”

MINDENT VAGY SEMMIT

Márk egyesélyes jellem: gimnáziumi éveitől kezdve kizárólag a képzőművészeti egyetemre adta be a jelentkezését, és hosszas várakozás, önvizsgálat után Csenge volt az első komoly szerelem az életében – akivel rögtön azt is tudatta, hogy számára egy út létezik: a házasság. Csengét nem kényeztette el az élet jó példákkal, őt ez a radikális

szemlélet kezdetben inkább megriasztotta. Hosszabb lelki munka volt számára, hogy a házasság fogalmát engedje megtisztulni a maga számára.

Egyévnyi jegyesség után kötötték össze az életüket – Istenbe vetett bizalomra alapozva. Márk azt mondta, hogy megfigyelő típus, elég volt számára, amit a tízévnnyi ismeretség alatt látott Csengéből, hogy belevágjon élete legnagyobb kalandjába: „Számomra világos volt, hogy ha kapok társat, hozzá azon a módon szeretnék kapcsolódni, ami addig is a legvonzóbb volt, és amit a környezetemben is láttam: ez a házasság.”

„Istent és Márk hitét nem ismerve, a józan eszemre hagyatkozva nem mertem volna igent mondani, pedig a szívem húzott nagyon. Azóta viszont többször jegyeztem meg Márknak, hogy feleannyit se jelentenek a közös élményeink, ha nem házaspárként éljük meg” – teszi hozzá Csenge.

Idén két kiállításra volt a fiatal házaspárnak. Az egyiket közösen rajzolt képsorozatuk is látható. „Tavaly azon gondolkodtunk, hogyan készülhetnénk a húsvétra, hogy ne érjen váratlanul minket az ünnep. Ebből egy játékos hangulódás lett. Egyikünk választott egy igeszakaszt, és arra elkezdtünk rögtönözni: Rajzoltam egy jelet a papírra, aztán Csenge jött, majd megint visszakerült hozzám, és így tovább. Szabály volt, hogy nem beszélünk közben, tehát egyikünk sem tudta azt rajzolni, ami a másik fejében volt, se azt, ami a sajátjában, mégis jó lett a kép” – vallja Márk. „Azért is kértem, hogy közösen rajzoljunk, mert szükségesnek tartom, hogy a bibliai történetek bevett ábrázolásmódján túllépjünk” – mondja Csenge.

Lefelé a lépcsőn újra a nevekkel játszom, mert meg kell őket jegyezni. Hangay Csenge és Martinecz Márk – épp csak most kezdődött a történetük, most kezdik el szebbre rajzolni a világot. ♦

SZÖVEG –
SZÉKELY-BALOGH SZILVIA

SOROZAT –
HULLÁMVASÚT

Anyacsavar

◆ Váltóruha, élelem az útra, egy kulacs víz, pelenka, popsi-törölő, játék unalom ellen, kismotor, egy nagy zsák zöldség és gyümölcs a piacról, kenyér a péktől, a varrónőtől elhozott megjavított ruhák és egy könyv minden eshetőségre. Ennyi dolog volt nálam, amikor összecsuklott a babakocsi a járda peremén. Ja, és persze a benne ülő nyűgös két éves.

Nem volt egyébként sem túl jó napom, pont egy olyan pillanatban kapott el az egész, amikor a legegyszerűbb feladatok sem mennek zökkenőmentesen. Tanácstalanul álltam a villamosmegállóban. Fogalmam sem volt, hogyan fogunk így hazajutni, fel a meredek hegyoldalba.

– Segíthetek? – kérdezte egy arra járó férfi, aki észrevette az arcomon a kétségbeesést. Röviden vázoltam a helyzetet, miközben próbáltam kiemelni a szerteszt guruló holmik közül a fiamat. A férfi, mint egy orvos, úgy hajolt közelebb a betegeskedő járműhöz, majd összeráncolt homlokával közölte a diagnózist: itt hiányzik egy anya. – Egy pillanatra levegőt is elfelejtettem venni, annyira rosszul lettem a férfi szavai, holott tudtam, hogy nem rólam, hanem a kocsirol beszél, és egyáltalán nem vádol anyaságom hiányaival, szemem előtt mégis az elégtelenségem képe lebegett. Mert mi van, ha egyszer én is így hagyom el a fejemet, mint ez az apró alkatrész, amely összetartotta az egész kócerajt? Már így is gurulnak otthon szertesztét a be nem

fejezett feladatok, az el nem mondott mesék, a fel nem épített várak, a meg nem foltozott szakadások.

– Na, nem kell ennyire megijedni – kezdett nyugtatni kedvesen az idegen, látva az elkeseredésemet. – Itt van a sarkon egy szaküzlet. Beugrok, és veszek gyorsan egyet.

– Adom a pénzt – húztam volna a tárcámat hálásan.

– Ne viccelj, egy anya kevesebb mint öt forintba kerül.

– Tényleg? Ezt jó tudni – nyugodtam meg.

Aztán csak néztem az idegen férfi után, aki elment anyát venni a fiam számára a sarki kisboltba. A szerelés nem tartott sokáig. Csavarhúzó nem volt nálunk (lehet, hogy legközelebb besülyesztek egyet a könyv mellé indulás előtt), de minden erőnket bevetettük.

– Arra elég lesz, hogy hazáig kintartsan – mosolygott rám a férfi.

– Köszönöm a segítséget – búcsúztam el, és kissé félve nekiindultam az útnak.

Otthon a fiam napjának legszebb pillanata volt, amikor az apjával kettesben megszerelték a babakocsit. Amikor pedig délután odaültem mellé, hogy befejezzük a fel nem épített várat, vagy elmondjam neki az el nem mondott mesét, csak a fejét rázta.

– Anya, szedjük szét inkább megint a „babacsokit”! – kérlelt – az volt a legizgalmasabb. ◆

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
APA, KEZDŐDIK!

A FOGTÜNDÉR

◆ A fiam csak akkor hajlandó elaludni délután is, és este is, ha legalább két mesét mondok neki fejből. Ez napi négy sztori, amit ki kell találni a semmiből. Nem csoda, hogy a legtöbbször ötletem sincs, miről szóljon a mese. Ilyenkor a legörültebb témáknak is megörülök, nem is beszélve az olyan egyszerű és kidolgozott történetekről, mint a Fogtündér élete és működése.

Bele is kezdek, a fiam csendben hallgatja, semmi kommentár, pedig imád belebeszélni a meséimbe, sőt át is szokta költeni azokat menet közben, tetszése szerint. De most semmi, csak a néma csend. Aztán egy halk nyöszörgés, végül pedig bömbölő sírás. Várjunk csak, mondom magamnak, gondoljuk végig az ő fejével a történetet.

Először is, ki fognak esni a fogaid. Csak úgy, és ez elkerülhetetlen. Ez az élet rendje kisfiam, nincs ezzel semmi gond. Majd nő másik helyette: lesznek vasfogaid.

Vasfogak, tehát vasból vannak. Ez sem túl vonzó ajánlat, engem legalábbis nem nyugtatna meg. De ha mindez nem volna elég, itt van ez a lény, a Fogtündér, akit soha nem láttál, és nem is fogsz. Gőzöd sincs, hogyan néz ki, próbáld elképzelni, milyen lehet, fogalakú, csontvázszerű valaki, vasfogakkal a kezében. Ez a szörnyeteg megvárja, hogy elaludj, akkor lopózik be a szobádba, amikor teljesen ki vagy szolgáltatva a sötét erőknek. Benyúl a párnád alá, és elviszi az egyik testrészedet, ki tudja, hova és miért. Fogakat eszik talán? Vagy fogvárat épít magának ártatlan gyerekek csontjaiból?

Persze hozzátettem a végén, hogy hoz ajándékot, és a fogad helyére rakja, de addigra a gyerek olyannyira traumatizált állapotba került, hogy rémülten felkiáltott: „Mit?” Hiszen már az ajándék is ijesztő volt. Vajon mit hozhat egy ilyen szörny? Te jó ég! „Nem kell, ne hozzon semmit. Ide ne jöjjön! Apa, ide ugye nem jön?” Ettől a naptól kezdve minden egyes alvás kezdetén láttam, ahogyan szegény kis arcomkáján elhatalmasodik a rémület.

Gondolkodtunk a feleségemmel, hogyan lehetne visszacsinálni ezt az egészet. Mintha nem mondtam volna semmit. A fő gond az volt, hogy minden szavunkat szentírásnak veszi a gyerek. Mondhattam volna, hogy nem is létezik, csak vicceltem, de nem hitte volna el. Apa nem szokott hazudni, akkor most miért tette volna?

Végül úgy sikerült megoldani a helyzetet, hogy írtunk egy SMS-t a Fogtündérnek ezzel a kéréssel: „Légy szíves, ide ne gyere, ne vigyél el és ne is hozz semmit.” A feleségemnek címeztem, rögtön válaszolt is, mint lelkes Fogtündér: „Vince, akkor hozzád nem megyek.” Ez így elmondva nem volt elég neki, meg kellett mutatnom a konkrét SMS-t telefonon, annak ellenére, hogy még nem tud olvasni. Ennek láttán konstataulta, hogy biztonságban van, és öt perc alatt elaludt.

Én viszont annyira beleéltem magam a történetbe, hogy aznap éjjel a Fogtündérrel álmodtam. Fogorvos volt, szárnyakkal a hátán, kedves mosollyal rángatott, majd tépett ki egy csontdarabot az állkapocsomból. Nem kívánom az élményt senkinek! ◆

KÉP ÉS SZÖVEG –
MOHOS ZSÓFI

HETEDHÉT ORSZÁGRA SZÓLÓ LAKODALOM

A templomi hirdetéshez használatos viselet szalagjait kőrónak nevezik. Évente még négy-öt menyasszonyt hirdetnek így a templomban

Egy álmos nyári szerda délutánon gyülekező férfiakkal találkoztam az utcán, a hónap alatt régi máktörő mozsár, amely számos falumúzeumban megtalálható, de használat közben már ritkán látni. Nevetve üdvözölték egymást, aztán együtt haladtak tovább a csendes házak előtt az egyetlen nyitott kapu felé. Lányok dolgoztak serényen, hogy díszítsék a kaput, lakodalom lesz szombaton, tudtam meg tőlük, és azt is, hogy az ifjú pár, bár néhány éve már Ausztriában lakik, mégis hazajönnek Kupuszinára, a Vajdaságba, hogy valódi „kupuszini” lakodalmuk lehessen. A lakodalom nemcsak a szűk család ünnepe, hanem az egész közösségé. Már a készülődésben a falu apraja-nagyja részt vesz.

A menyasszony édesanyját, vagyis az örömanyt öltözteti a nagymama

Annyi ütést kell mérni a mákra a mozsárban, ahány nap van az évben. A híres nevezetes kupuszinai mákos réteshez szükséges ez a fásasztó munka, hiszen darálva egyszerűen nem olyan finom

A kapu díszítésében a barátnők, a koszorúslányok vesznek részt

A násznagyok között rozmaringot kapnak ajándékba

A szertartás után a fúvósok zenéje kíséri a menetet, közben a rokonok frissítőkkel, lakodalmos kaláccsal várják a nézőket és a népet is

◆ Kupuszinán nincs olyan, hogy kicsit vagy mértékkel. Csak olyan van, hogy sokat és teljes szívvel. Miután a korábbi falu elnéptelenedett a török idők alatt, a XVIII. században főként palóc lakossággal települt be ez a ma Szerbiában található község. Kupuszinán egy lakodalom ma is sok szempontból úgy zajlik, mint a múltban. Az ünnep előtti vásárnap a jegyespárt a templomban kihirdeti a pap. A vőlegényes és a menyasszonyos háznál szerdától lázas készülődés kezdődik, amelynek része a kapu díszítése és a máktörés. Csütörtökön előkészítik a termet a vacsorához, megkötözik a rozmaringokat a násznagyok részére, illetve ekkor van a lány- és legénybúcsú is.

Szerencsés esetben péntekre már csak a pihe-nés marad, ugyanis szombaton kora reggeltől nagy

a sürgés-forgás: amelyik háznál van viselet, az örömanytól kezdve a keresztanyákon és barátnőkön át a kislány rokonokig mindenki viseletbe öltözik. A vőlegény a rezes-banda kíséretével érkezik a lányos házhoz, ahol meghatározott rend szerint történik a kikérés.

A menyasszony ekkor kék szalagot köt a vőlegény karjára, a hűség jeleként. A menet gyalog indul a lakodalom helyszínére, ahol ebéd várja őket.

Ekkor indul a lakodalmas menet, amelynek során legtöbbször körtáncokkal járnak végig a falu utcáit, egészen vissza a teremig. Minden sarkon megállnak egy kicsit kifújni magukat, ekkor frissítővel és lakodalmas kaláccsal kedveskednek a táncoló menetnek és a nézőseregnek is. ◆

Egy vajdasági magyarnak a tánc gyakran az összetartozást jelenti